

Van Baerle Trio

Hannes Minnaar, piano

Maria Milstein, viool

Gideon den Herder, cello

Joseph Haydn
1732-1809

Pianotrio no. 40 in fis, Hob. XV:26

- Allegro
- Adagio cantabile
- Tempo di Menuetto

Frank Martin
1890-1974

Pianotrio over Ierse volksliederen

- Allegro moderato
- Adagio
- Gigue

Robert Schumann
1810-1856

Pianotrio nr. 3 in g, opus 110

- I. Bewegt, doch nicht zu rasch
- II. Ziemlich langsam – Etwas bewegter – tempo I
- III. Rasch – Etwas zuruckhaltend bis zum langsameren Tempo – Tempo I
- IV. Kräftig, mit Humor

Een weemoedig afscheid

Het pianotrio was in de achttiende en negentiende eeuw de meest populaire soort kamermuziek na het strijkkwartet. Het was fel begeerd in privé-kringen van musicerende amateurs, en werd voortvarend uitgegeven door Europese muziekuitgevers. Het vanmiddag gespeelde Pianotrio in fis, Hob. XV:26 (1795) stamt uit de tijd dat Haydn voor de tweede keer in Engeland was. Hij voerde er onder luid gejubel zijn Londense symfonieën uit en ontmoette opnieuw de Engelse koninklijke familie. Aan de weduwe van een overleden musicus, Rebecca Schroeter, droeg hij de drie pianotrio's Hob.XV:24-26 op. Zij was een van Haydns nauwste contacten in Londen geweest en ook na zijn vertrek naar Wenen bleven de twee met elkaar corresponderen.

Zou die ongebruikelijke droeve toonsoort fis-klein verband houden met Haydns afscheid van Engeland een paar weken later? Of is het een zinspeling op het verlies van de echtgenoot van de weduwe? In ieder geval heeft het werk nogal wisselende stemmingen. Niet dat het louter droefenis is in de muziek, want na een melancholiek begin kleurt het eerste deel toch al snel naar majeur. Het langzame zangerige tweede deel is een variant van het tweede deel van Symfonie nr. 102, dus eigenlijk orkestmuziek in zakformaat. Met het laatste deel, een weemoedig deinend menuet, zei Haydn Engeland vaarwel.

Een ritmisch feest

Het Pianotrio over Ierse volksliederen (1925) van Frank Martin is nauwelijks te vergelijken met de stukken van Joseph Haydn en Robert Schumann op dit programma. Want Martin experimenteerde in dit stuk vooral met het ritme. In de tijd van dit Pianotrio stond componerend Europa bol van de ritmische verkenningen. Bartók en Stravinsky pasten ritmes uit de volksmuziek toe, Hindemith putte in zijn beruchte Suite 1922 uit de amusementsmuziek en Milhaud en Honegger uit de jazz. Martins verblijf in Parijs in 1924-1925 heeft zijn fascinatie voor het ritme verder gevoed. Hij verdiepte zich in ritmes van het antieke Griekenland, van Bulgarije en het Verre Oosten. Deze studie vond zijn neerslag in het hier gespeelde Pianotrio en in het orkestwerk Rythmes (1926). Het Pianotrio werd besteld door een rijke Amerikaanse mecenas en amateurmuzikant die Martin vroeg er Ierse volksmelodieën in te verwerken. In de Bibliothèque National in Parijs ging Martin echter op zoek naar vergeten Ierse liederen uit vroeger eeuwen die de Amerikaan niet kende. Vanwege dit laatste, gecombineerd met de enorme moeilijkheidsgraad van het Pianotrio, besloot de opdrachtgever zijn bestelling af te zeggen. Martin heeft vooral de metrisch-ritmische mogelijkheden van de Ierse liederen uitgebuit en minder geprobeerd ze melodisch tot hun recht te laten komen, wat de besteller natuurlijk verwacht had. Het resultaat is adembenemend. De melodieën zijn over de drie delen van het Pianotrio verdeeld en op uitgekende manieren met elkaar gecombineerd. Ze ondergaan gedaanteverwisselingen, worden ingekort en verlengd, maar spelen vooral een spel van voortdurende

maatwisselingen en polyritmie, waarbij viool, cello en piano volledig hun gang lijken te gaan. Door de diverse lagen die over elkaar heen liggen zonder elkaar te hinderen, door de lange spanningsbogen, door de enorme ritmische rijkdom en door het zeer herkenbaar eigen Martin-idiom (naast invloeden van Bartók, Ravel en de jazz) is dit Pianotrio een echte mijlpaal in het vroege oeuvre van Frank Martin.

Een laat meesterwerk

Robert Schumann componeerde tot aan zijn dertigste vrijwel alleen voor zijn eigen instrument, de piano. Pas na zijn huwelijk met Clara in 1840 barstte er een ongelooflijke stroom liederen in hem los. Een nieuwe golf werken in een nieuwe genre vloeide vanaf 1842 uit zijn pen: kamermuziek. Destijds bestudeerde Schumann intensief kamermuziek van Haydn, Mozart en Beethoven, en schreef aansluitend zijn eigen Pianokwintet, Pianokwartet, het Pianotrio opus 88 en de Drie strijkkwartetten opus 41. En vijf jaar na de eerste kamermuziekgolf componeerde hij twee pianotrio's, een duister stuk in d-klein, en een Tweede pianotrio in F. Het vanavond uitgevoerde Derde pianotrio in g opus 110 is een nakomertje uit 1851 dat net als de andere trio's bestaat uit vier delen. Het eerste en langste deel opent met een duistere onrustige melodie in de viool die vrijwel meteen wordt overgenomen door de cello. Ondanks het lyrische tweede thema is dit deel doortrokken van romantisch temperament, mysterie en expressieve diepgang. Het tweede deel bestaat uit een symmetrisch drieluik, met een lieflijke gepassioneerde melodie in de strijkers, een turbulent middenluik, en de herhaling van de serene schoonheid van het eerste luik. Het derde deel is het kortste van de vier en opent met een gespannen en omlaag tuimelende melodie, maar heeft ook een lyrische tegenhanger. De Finale is vol ritmische en melodische geestigheid en heeft hier en daar de speelse sfeer van volksmuziek. Dit Pianotrio is een waar meesterwerk uit Schumanns late jaren.

Clemens Romijn

Van Baerle Trio

Het Van Baerle Trio is in 2004 opgericht door pianist Hannes Minnaar, violiste Maria Milstein en cellist Gideon den Herder. De naam verwijst naar de Van Baerlestraat in Amsterdam waar de drie musici studeerden aan het Conservatorium. Na het winnen van het Vriendenkrans Concours in het Concertgebouw in 2011 is het trio veelvuldig opgetreden in deze zaal. Daar werd het trio genomineerd voor de ECHO Rising Stars 2013-2014, waarop een tournee volgde langs belangrijke Europese zalen in Wenen, Londen, Parijs, Barcelona en Keulen. Eerder was het Van Baerle Trio winnaar van het ARD concours in München in 2013 en het internationale kamermuziekconcours in Lyon in 2011, bij beide tevens winnaar van de publieksprijs. In Nederland ontving het trio in 2012 de Kersjesprijs.

Het Van Baerle Trio werd gevormd onder de hoede van Dmitri Ferschtman en volgde daarna lessen bij onder meer Ferenc Rados en Claus-Christian Schuster. Bijzonder inspirerend was de ontmoeting met Menahem Pressler in 2008, voor wie het trio meerdere keren voorspeelde. Sinds 2014 geven de leden van het Van Baerle Trio hun ervaring door aan een volgende generatie musici op uitnodiging van het Conservatorium van Amsterdam. De debuut-cd van het Van Baerle Trio met werken van Saint-Saëns, Loevendie en Ravel werd bekroond met een Edison Klassiek 2013. Na een tweede cd met de pianotrio's van Mendelssohn heeft het Van Baerle Trio inmiddels de verzamelde pianotrio's van Beethoven opgenomen, met op de laatste cd het Tripelconcert met het Residentie Orkest o.l.v. Jan Willem de Vriend.

In 2022 schreef de internationaal gelauwerde jonge componist Gabriel Prokofiev een nieuw pianotrio voor het Van Baerle Trio en in maart 2024 brachten de musici het voor hen geschreven nieuwe pianotrio van Rob Zuidam in première tijdens de serie Vrijdagavond Concerten van AvroTros in TivoliVredenburg Utrecht.